

**การศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ประเพณีตักบาตรพระร้อยทางเรือ
: กรณีศึกษาชุมชนเลียบคลองมอญ แขวงทับยาว เขตลาดกระบัง กรุงเทพมหานคร**

นวมณต์ อดมรัตน์^{1*}

บทคัดย่อ

การศึกษาวิจัยเรื่อง “การศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ประเพณีตักบาตรพระร้อยทางเรือ: กรณีศึกษาชุมชนเลียบคลองมอญ แขวงทับยาว เขตลาดกระบัง กรุงเทพมหานคร” มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ประเพณี ตักบาตรพระร้อยทางเรือ โดยใช้แบบสำรวจเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 221 คน และเพื่อศึกษาแนวคิดชุมชนท้องถิ่นนิยมต่อการมีส่วนร่วมของประชาชน ด้วยการเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพ โดยการสังเกตแบบมีส่วนร่วม การสัมภาษณ์เชิงลึก และการสนทนากลุ่ม

ผลการศึกษาพบว่า ประชาชนชุมชนเลียบคลองมอญส่วนใหญ่เข้ามีส่วนร่วมอนุรักษ์ประเพณีตักบาตรพระร้อยทางเรือในระดับการดำเนินงานให้บรรลุตามเป้าหมาย ในรูปแบบของการเข้าร่วมในวันงานส่วนแนวทางสนับสนุนการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ประเพณีตักบาตรพระร้อยทางเรือที่ประชาชนเห็นควรปฏิบัติได้แก่ การเผยแพร่ข้อมูล ข่าวสาร กิจกรรมงานประเพณีให้แก่ผู้สนใจ และการสนับสนุนให้ทุกภาคส่วนเข้าร่วมงานประเพณีอย่างอิสระและเท่าเทียมกัน โดยการตัดสินใจเข้ามีส่วนร่วมของประชาชนนั้นสามารถอธิบายด้วยแนวคิดชุมชนท้องถิ่นนิยมได้เป็น 2 ลักษณะ คือ 1. การเข้ามีส่วนร่วมด้วยความรู้สึกรักและผูกพันในท้องถิ่น และ 2. การเข้ามีส่วนร่วมด้วยความรู้สึกภาคภูมิใจในความเป็นมอญ

คำสำคัญ : การมีส่วนร่วมของประชาชน, แนวคิดชุมชนท้องถิ่นนิยม

¹ นิสิตระดับปริญญาโท สาขาวิชาพัฒนามนุษย์และสังคม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

28/2 สุขุมวิท 70 บางนา บางนา กรุงเทพมหานคร 10260

*ผู้นิพนธ์หลัก

A STUDY OF PEOPLE’S PARTICIPATION IN THE CONSERVATION OF BOAT
ALMSGIVING TRADITION : A CASE STUDY OF KLONG MON COMMUNITY,
TAP YAO SUB-DISTRICT, LAD KRABANG DISTRICT, BANGKOK

Navamon Udomrat^{1*}

Abstact

This research aims to study people’s participation in the conservation of boat almsgiving tradition by surveying and collecting data from 221 samples and to study the concept of localism which influences people’s participation by means of qualitative methods, participatory observation, in-depth interview and focus group discussion.

People’s participation in the conservation of boat almsgiving tradition can be analyzed by three aspects. As for the level of people’s participation, it is found that people participate in cooperative processes that enable the tradition to achieve its objectives. As for the type of people’s participation, it is found that people attend the tradition on the event day. As for the way of people’s participation, it is found that various ways are employed such as providing information about the tradition to those who are interested in and encouraging all sectors to participate in this activity freely and equally. People’s decision of participation can be explained through the concept of localism. Firstly, participation is from the patriotic feeling and belonging to the local. Secondly, participation is from the pride of being Mon ethnic group.

Keywords : People’s Participation, The concept of Localism

¹ Graduate Student, Human And Social Development, Chulalongkorn University
28/2 Sukumvit 70, Bangna, Bangkok, 10260

** Corresponding author,*

บทนำ

ในปัจจุบันกระแสโลกาภิวัตน์ได้ก่อให้เกิดการปะทะทางสังคมและวัฒนธรรมอย่างหลากหลาย เนื่องจากกระแสดังกล่าวทำให้ปฏิสัมพันธ์ระหว่างท้องถิ่นกับสังคมโลกเป็นไปอย่างสะดวกรวดเร็ว สังคมไทยในกระแสโลกาภิวัตน์ซึ่งได้รับอิทธิพลจากภายนอกเข้ามาผสมผสานกับวัฒนธรรมท้องถิ่นจึงมีการปรับตัวหรือเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ ความเปลี่ยนแปลงที่ส่งผลกระทบต่อชุมชนโดยตรงเช่นนี้ ทำให้สังคมเริ่มตระหนักถึงการสร้างความเข้มแข็งให้แก่ชุมชน เพื่อรักษาความเป็นชุมชนให้ดำรงอยู่ในกระแสแห่งความเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรม ด้วยเหตุผลที่ชุมชนเป็นรากฐานของประเทศ เป็นโครงสร้างพื้นฐานที่สำคัญของสังคมในการสร้างความเจริญก้าวหน้า การรวมตัวกันของประชาชน กล่าวคือ การมีจิตสำนึกรับผิดชอบต่อตนเอง ต่อสังคม การมีความรักความสามัคคีซึ่งกันและกัน มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างกัน มีการช่วยเหลือเกื้อกูล และแบ่งปันผลประโยชน์ที่ร่วมกันสร้างสรรค์ขึ้น สิ่งเหล่านี้จึงกลายเป็นส่วนประกอบสำคัญของการสร้างชุมชนเข้มแข็ง (ทัศนีย์ ลักษณะาภิชนชัช, 2545: 24) เฉกเช่นเดียวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในกิจกรรมด้านการอนุรักษ์และสืบสานประเพณี ซึ่งเป็นกิจกรรมที่ช่วยสร้างความรู้สึกร่วมกันอันหนึ่งอันเดียวกันให้แก่คนในชุมชน รวมทั้งยังช่วยธำรงรักษาความเป็นชุมชนให้คงอยู่สอดคล้องไปกับวิถีชีวิตของประชาชนในท้องถิ่นนั้นๆ อีกด้วย

ชุมชนเลียบคลองมอญ แขวงทับยาว เขตลาดกระบัง กรุงเทพมหานคร เป็นชุมชนอีกแห่งหนึ่งที่มีการสร้างความเข้มแข็งของชุมชนบนพื้นฐานการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ประเพณีท้องถิ่นที่เกี่ยวข้อง โดยตรงกับการเป็นชุมชนที่มีวัฒนธรรมทางน้ำไว้ได้เป็นเวลาถึง 117 ปี ได้แก่ ประเพณีตักบาตรพระร้อยทางเรือ ซึ่งกลายเป็นเอกลักษณ์ของชุมชน โดยมีประชาชนในพื้นที่และชุมชนใกล้เคียงเป็นกำลังสำคัญในการจัดงาน (กองการท่องเที่ยว, ม.ป.ป.) ความน่าสนใจของประเพณีดังกล่าว นอกเหนือจากความเป็นมาที่ยาวนานแล้วยังพิจารณาได้จากกิจกรรมต่างๆ ที่จัดขึ้นในงาน อันได้แก่ การตักบาตรพระร้อยทางเรือ การถวายเพลแด่พระภิกษุสงฆ์จำนวนกว่า 100 รูป และการแข่งขันเรือพายขนาดใหญ่ ซึ่งทุกกิจกรรมล้วนต้องอาศัยความร่วมมือร่วมใจของประชาชนจำนวนมาก โดยเฉพาะความร่วมมือของประชาชนเจ้าของพื้นที่ ดังนั้นการที่ชุมชนเลียบคลองมอญยังคงจัดงานประเพณีของตนได้อย่างต่อเนื่องยาวนานจึงแสดงให้เห็นถึงความเข้มแข็งของชุมชนอันเกิดจากการมีส่วนร่วมของประชาชนในชุมชน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในปี พ.ศ.2554 ที่ชุมชนต้องจัดงานประเพณีตักบาตรพระร้อยทางเรือไปพร้อมกับการเผชิญอุทกภัยครั้งร้ายแรงในช่วงปลายเดือนกันยายนจนถึงเดือนธันวาคม

จากเหตุผลที่ได้กล่าวมา ทำให้ผู้วิจัยสนใจที่จะศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ประเพณีตักบาตรพระร้อยทางเรือ ทั้งในด้านระดับ รูปแบบและแนวทางการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ประเพณีตักบาตรพระร้อยทางเรือ รวมถึงศึกษาแนวคิดชุมชนท้องถิ่นนิยมต่อการอนุรักษ์ประเพณีตักบาตรพระร้อยทางเรือ

วัตถุประสงค์ของงานวิจัย

1. เพื่อศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ประเพณีตักบาตรพระร้อยทางเรือ
2. เพื่อศึกษาแนวคิดชุมชนท้องถิ่นนิยมต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ประเพณีตักบาตรพระร้อยทางเรือ

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยแบบผสมผสานระหว่างการวิจัยเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ โดยมีกลุ่มประชากรเป้าหมาย กลุ่มตัวอย่าง เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล การจัดทำข้อมูลและวิเคราะห์ ดังต่อไปนี้

1. กลุ่มประชากรเป้าหมาย คือ ประชาชนผู้มีอายุ 11-75 ปี จำนวน 221 คน ซึ่งปัจจุบันพักอาศัยอยู่ในชุมชนเลียบคลองมอญ แขวงทับยาว เขตลาดกระบัง กรุงเทพมหานคร

2. กลุ่มตัวอย่าง ที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้า มี 2 กลุ่ม คือ

2.1 กลุ่มตัวอย่างแบบบังเอิญ ได้แก่ ประชาชนอายุ 11-75 ปี ซึ่งปัจจุบันพักอาศัยอยู่ในชุมชนเลียบคลองมอญ แขวงทับยาว เขตลาดกระบัง กรุงเทพมหานคร จำนวน 221 คน

2.2 กลุ่มตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจง ได้แก่ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) ซึ่งสามารถสื่อสารและแสดงความคิดเห็น ตลอดจนสะท้อนแนวคิดและมุมมองของตนต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ประเพณีตักบาตรพระร้อยทางเรือได้ ดังนี้

กลุ่มเด็กและวัยรุ่น: ประชาชนชุมชนเลียบคลองมอญ อายุ 11-21 ปี จำนวน 8 คน

กลุ่มผู้ใหญ่: ประชาชนชุมชนเลียบคลองมอญ อายุ 22-65 ปี จำนวน 6 คน

กลุ่มผู้สูงอายุ: ประชาชนชุมชนเลียบคลองมอญ อายุ 66-75 ปี จำนวน 6 คน

กลุ่มผู้นำท้องถิ่นทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ จำนวน 8 คน

กลุ่มเจ้าหน้าที่จากหน่วยงานภาครัฐ จำนวน 2 คน

3. วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล การศึกษาค้นคว้านี้เก็บและรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสำรวจ แบบสนทนากลุ่มแบบสัมภาษณ์เชิงลึก และการสังเกตแบบมีส่วนร่วม ดังรายละเอียดต่อไปนี้

3.1 การสังเกตแบบมีส่วนร่วม (Participant Observation) ผู้วิจัยเข้าสังเกตปรากฏการณ์หรือกิจกรรมต่างๆ รวมทั้งเข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมเพื่อศึกษาพฤติกรรมการมีส่วนร่วมของประชาชนที่เกิดขึ้นในงานประเพณีตักบาตรพระร้อยทางเรือประจำปี พ.ศ.2554 ซึ่งตรงกับวันอาทิตย์ที่ 16 ตุลาคม ตามกำหนดการดังต่อไปนี้ ช่วงเช้า: การตักบาตรพระร้อยทางเรือ ช่วงสาย: พิธีถวายภัตตาหารแด่พระภิกษุสงฆ์ ช่วงบ่าย : การแข่งขันเรือพาย

3.2 การสำรวจ (Survey) เพื่อศึกษาสภาพพื้นฐานทางประชากร ตลอดจนการศึกษาระดับรูปแบบ และแนวทางการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์วัฒนธรรมประเพณีตักบาตรพระร้อยทางเรือ ผู้วิจัยทำการเก็บข้อมูลโดยใช้แบบสำรวจการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ประเพณีตักบาตรพระร้อยทางเรือจากกลุ่มตัวอย่าง จากนั้น นำข้อมูลที่ได้จากแบบสำรวจมาคำนวณหาค่าเฉลี่ยร้อยละและสรุปอันดับในแต่ละระดับ รูปแบบ และแนวทางในการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ประเพณีตักบาตรพระร้อยทางเรือ

3.3 การสนทนากลุ่ม (Focus Group) เพื่อศึกษาสภาพพื้นฐานทางประชากร เศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรมประเพณีและการพัฒนาในพื้นที่ ตลอดจนเพื่อรวบรวมข้อมูล แนวคิด และการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นที่มีต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ประเพณีตักบาตรพระร้อยทางเรือ รวมถึงแนวคิดชุมชนท้องถิ่นนิยมในความรู้สึกของประชาชนที่ส่งผลต่อการแสดงพฤติกรรมการมีส่วนร่วมอนุรักษ์ประเพณีตักบาตรพระร้อยทางเรือ และการวางแผนแนวทางการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ประเพณีตักบาตรพระร้อยทางเรือ โดยผู้วิจัยใช้อายุเป็นเกณฑ์แบ่งกลุ่มประชากร ออกเป็น 3 ช่วงวัย ยึดหลักพัฒนาการแบ่งช่วงวัยตามแนวคิดของลูลา โคล (Luella Cloe) ดังต่อไปนี้

กลุ่มเด็กและวัยรุ่น: ประชาชนอายุ 11-21 ปี	จำนวน 8 คน
กลุ่มผู้ใหญ่: ประชาชนอายุ 21-65 ปี	จำนวน 6 คน
กลุ่มผู้สูงอายุ: ประชาชนอายุ 66 - 75 ปี	จำนวน 6 คน

3.4 การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) เพื่อศึกษาสภาพพื้นฐานทางประชากร เศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม ประเพณี และการพัฒนาในพื้นที่ ตลอดจนเพื่อรวบรวมข้อมูล แนวคิด และการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นที่มีต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ประเพณีตักบาตรพระร้อยทางเรือ รวมถึงแนวคิดชุมชนท้องถิ่นนิยมในความรู้สึกรักของประชาชนที่ส่งผลต่อการแสดงพฤติกรรมการมีส่วนร่วมอนุรักษ์ ประเพณีตักบาตรพระร้อยทางเรือ และการวางแผนทางการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ประเพณี ตักบาตรพระร้อยทางเรือ โดยผู้วิจัยใช้การสัมภาษณ์บุคคลหรือกลุ่มบุคคลผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) ซึ่งเป็นผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ประเพณีตักบาตรพระร้อยทางเรือ โดยใช้ วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบลูกโซ่ (Snowball Sampling) กลุ่มตัวอย่างในการสัมภาษณ์เชิงลึกประกอบไปด้วย ประธานชุมชนเลียบคลองมอญ รองประธานชุมชนเลียบคลองมอญ กรรมการชุมชนเลียบคลองมอญ ไวยาวัจกรณชุมชนเลียบคลองมอญ แกนนำเยาวชนชุมชนเลียบคลองมอญ ปราชญ์ชุมชนเลียบคลองมอญ ครูท้องถิ่นชุมชนเลียบคลองมอญ เจ้าหน้าที่พิพิธภัณฑสถานท้องถิ่นลาดกระบัง ตัวแทนฝ่ายปกครอง สำนักงานเขต ลาดกระบัง และนักพัฒนาการท่องเที่ยวชำนาญการ กองการท่องเที่ยวกรุงเทพมหานคร

ผลการวิจัย

จากการศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ประเพณีตักบาตรพระร้อยทางเรือ : กรณีศึกษาชุมชนเลียบคลองมอญ แขวงทับยาว เขตลาดกระบัง กรุงเทพมหานคร พบว่า

ประชาชนชุมชนเลียบคลองมอญส่วนใหญ่เข้าร่วมในระดับที่ 3 การมีส่วนร่วมดำเนินงานให้บรรลุ ตามเป้าหมาย ในรูปแบบที่ 3.10 การเข้าร่วมในวันงานประเพณีตักบาตรพระร้อยทางเรือ ส่วนแนวทาง ที่ประชาชนชุมชนเลียบคลองมอญเสนอแนะและเห็นสมควรปฏิบัติมากที่สุด คือ แนวทางที่ 1 การเผยแพร่ข้อมูล ข่าวสาร กิจกรรมงานประเพณีตักบาตรพระร้อยทางเรือให้แก่ผู้สนใจ และแนวทางที่ 4 การสนับสนุนให้ทุกภาคส่วน เข้าร่วมกิจกรรมงานประเพณีตักบาตรพระร้อยทางเรืออย่างอิสระและเท่าเทียมกัน ดังปรากฏในตารางแสดงผล การสำรวจการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ประเพณีตักบาตรพระร้อยทางเรือต่อไปนี้

ตารางที่ 1 แสดงผลการสำรวจการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ประเพณีตักบาตรพระร้อยทางเรือ

ระดับและรูปแบบการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ประเพณีตักบาตรพระร้อยทางเรือ	ค่าเฉลี่ยร้อยละ
1. ระดับการมีส่วนร่วมในการรับรู้และเสนอความคิดเห็น	46.27
1.1 ร่วมรับฟังการชี้แจงหรือการแจ้งข่าวการจัดงานประเพณีตักบาตรพระร้อยทางเรือ	89.59
1.2 ร่วมรับฟังการชี้แจงหรือการแจ้งข่าวการจัดการประชุมเพื่อจัดงานประเพณีฯ	74.66
1.3 ร่วมเป็นกรรมการหรือผู้เกี่ยวข้องในการจัดการประชุมเพื่อจัดงานประเพณีฯ	10.86
1.4 ร่วมประชุมและเสนอความคิดเห็นในการประชุมเพื่อจัดงานประเพณีฯ	09.95
2. ระดับการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจและเสนอแนะวิธีการดำเนินงาน	11.20
2.1 ร่วมเสนอแผนการดำเนินงานประเพณีตักบาตรพระร้อยทางเรือ	18.10
2.2 ร่วมตัดสินใจเลือกแผนการดำเนินงานประเพณีฯ ที่เหมาะสม	09.95

ระดับและรูปแบบการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ประเพณีตักบาตรพระร้อยทางเรือ	ค่าเฉลี่ยร้อยละ
2.3 ร่วมเสนอกิจกรรมที่จะจัดขึ้นในงานประเพณีตักบาตรพระร้อยทางเรือ	16.29
2.4 ร่วมพิจารณาและตัดสินใจเลือกกิจกรรมที่เหมาะสมในงานประเพณีฯ	09.05
2.5 ร่วมเสนอแนวทางการประสานงานและการแก้ปัญหาในการดำเนินงาน	08.60
2.6 ร่วมตัดสินใจเลือกแนวทางการประสานงานและการแก้ปัญหาที่เหมาะสม	08.60
2.7 ร่วมเสนอแนวทางการใช้ทรัพยากรที่มีจำกัดให้เกิดประโยชน์สูงสุดในการดำเนินงาน	09.50
2.8 ร่วมตัดสินใจเลือกแนวทางการใช้ทรัพยากรที่มีจำกัดให้เกิดเป็นประโยชน์สูงสุด	09.50
3. ระดับการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานให้บรรลุตามเป้าหมายที่กำหนดไว้	51.36
3.1 ร่วมระดมบุคลากร (คน) เพื่อดำเนินงานประเพณีตักบาตรพระร้อยทางเรือ	16.29
3.2 ร่วมจัดสรรวัสดุสิ่งของเพื่อดำเนินงานประเพณีตักบาตรพระร้อยทางเรือ	34.39
3.3 ร่วมประสานงานเพื่อดำเนินงานประเพณีตักบาตรพระร้อยทางเรือ	12.67
3.4 ร่วมแก้ไขปัญหาเพื่อดำเนินงานประเพณีตักบาตรพระร้อยทางเรือ	09.50
3.5 ร่วมบริจาคเงินเพื่อดำเนินงานงานประเพณีตักบาตรพระร้อยทางเรือ	74.66
3.6 ร่วมลงแรงเพื่อดำเนินงานประเพณีตักบาตรพระร้อยทางเรือ	56.11
3.7 ร่วมบริจาควัสดุสิ่งของเพื่อดำเนินงานประเพณีตักบาตรพระร้อยทางเรือ	54.30
3.8 ร่วมให้ข้อมูลการดำเนินงานประเพณีฯ แก่ครอบครัว ชุมชนและผู้ที่เกี่ยวข้อง	81.00
3.9 ร่วมเชิญชวนผู้ที่เกี่ยวข้องเข้าร่วมในวันงานประเพณีตักบาตรพระร้อยทางเรือ	82.80
3.10 เข้าร่วมในวันงานประเพณีตักบาตรพระร้อยทางเรือ	91.86
4. ระดับการมีส่วนร่วมในการติดตาม ตรวจสอบและประเมินผลการดำเนินงาน	44.19
4.1 ร่วมประเมินผลการดำเนินงานภายหลังการจัดงานประเพณีฯ	28.51
4.2 ร่วมจัดกลุ่มพูดคุย แลกเปลี่ยนผลการดำเนินงานภายหลังการจัดงานประเพณีฯ	61.54
4.3 ร่วมให้ข้อเสนอแนะ คำติชมถึงผลการดำเนินงานภายหลังการจัดงานประเพณีฯ	42.53
แนวทางการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ประเพณีตักบาตรพระร้อยทางเรือ	ค่าเฉลี่ยร้อยละ
1. เผยแพร่ข้อมูล ข่าวสาร กิจกรรมงานประเพณีฯ ให้แก่ผู้ที่เกี่ยวข้อง	86.88
2. รับฟังความคิดเห็นหรือข้อเสนอแนะจากทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องกับงานประเพณีฯ	82.35
3. เปิดโอกาสให้ผู้ที่เกี่ยวข้องเข้ามีส่วนร่วมในกิจกรรมงานประเพณีตักบาตรพระร้อยทางเรือ	86.43
4. สนับสนุนให้ทุกภาคส่วนเข้าร่วมกิจกรรมงานประเพณีฯ อย่างอิสระและเท่าเทียมกัน	86.88
5. กระตุ้น / เชิญชวนให้ผู้สนใจเข้าร่วมกิจกรรมงานประเพณีตามความสนใจที่หลากหลาย	85.97

การเข้ามีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ประเพณีตักบาตรพระร้อยทางเรือของประชาชนขึ้นอยู่กับ การให้ความหมาย คุณค่า หรือมุมมอง ตลอดจนค่านิยมและอุดมการณ์ที่ประชาชนกำหนดและยึดถือต่อกิจกรรม นั้นๆ ซึ่งสิ่งเหล่านี้จะแตกต่างกันออกไปในแต่ละยุคสมัย สำหรับความหมาย คุณค่า มุมมอง ตลอดจนค่านิยมและ อุดมการณ์ของประชาชนในชุมชนเลียบคลองมอญที่กำหนดและยึดถือต่อประเพณีตักบาตรพระร้อยทางเรือ สามารถอธิบายตามแนวคิดชุมชนท้องถิ่นนิยมได้โดยแบ่งออกเป็น 2 ลักษณะ กล่าวคือ 1) การเข้ามีส่วนร่วมด้วย ความรู้สึกรักและผูกพันในท้องถิ่น ปรากฏตั้งแต่แรกเริ่มจัดประเพณีตักบาตรพระร้อยทางเรือ ในปี พ.ศ. 2437 - พ.ศ. 2549 และ 2) การเข้ามีส่วนร่วมด้วยความรู้สึกภาคภูมิใจในความเป็นมอญ ปรากฏชัดภายหลังจากการเข้ามา ของภายนอก (พ.ศ. 2550 - ปัจจุบัน) ในอดีตประชาชนชุมชนเลียบคลองมอญมองว่า ประเพณีตักบาตรพระร้อย

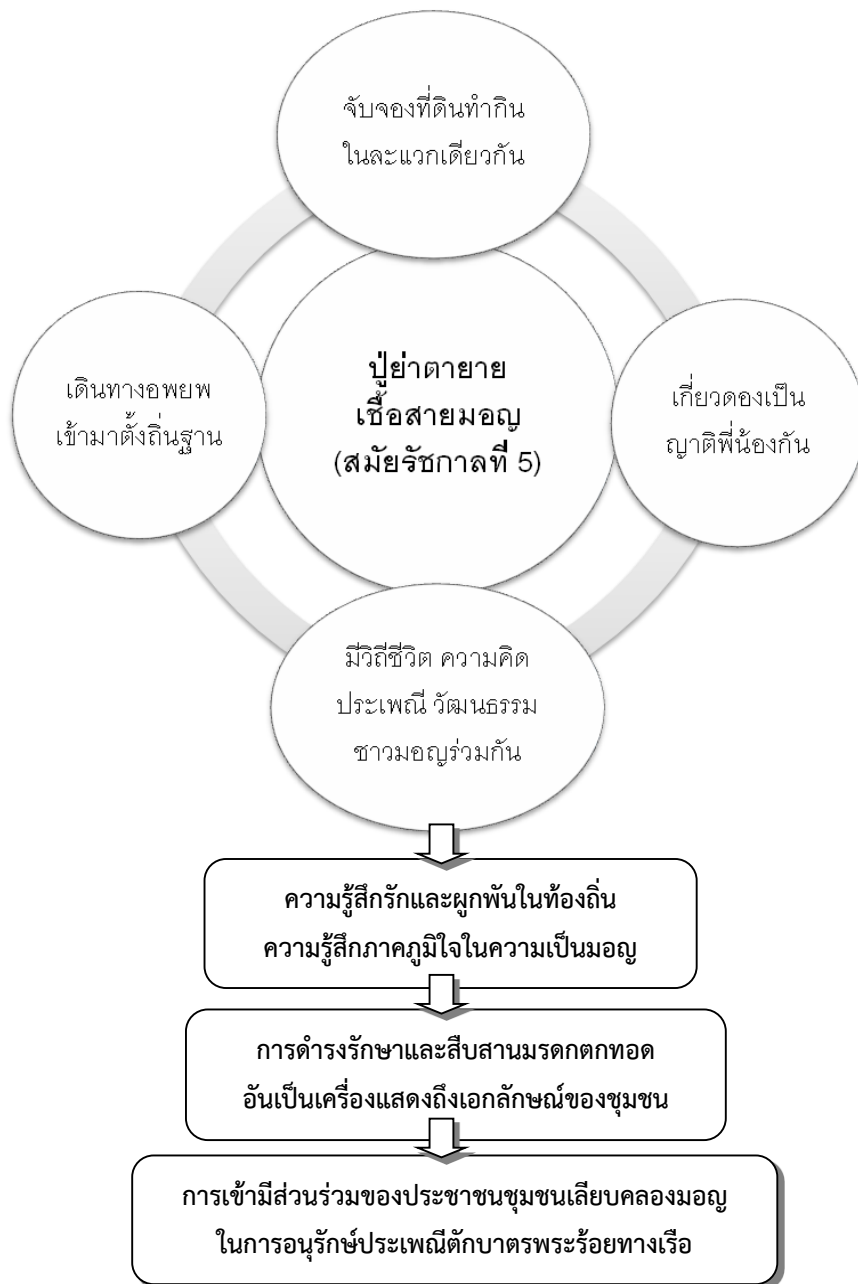
ทางเรือเป็นประเพณีทางศาสนาที่ประเพณีปฏิบัติสืบต่อกันมาตั้งแต่บรรพบุรุษ เป็นกิจกรรมที่ดำเนินไปเป็นประจำทุกปีเพื่อทำนุบำรุงพระพุทธศาสนาให้คงอยู่สืบไป ประชาชนเข้าร่วมงานประเพณีดังกล่าวทางเรือในฐานะพุทธศาสนิกชน ถือเป็นการเข้าร่วมกิจกรรมทางศาสนาที่จัดขึ้นโดยมีวัดเป็นหลักในการดำเนินงาน ร่วมกับตัวแทนของประชาชนในชุมชนและตัวแทนจากชุมชนใกล้เคียงรวมตัวกันในฐานะคณะกรรมการวัด โดยตัวแทนส่วนใหญ่จะเป็นกลุ่มผู้นำชุมชนทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ รวมทั้งประชาชนที่ไม่มีตำแหน่งหน้าที่ทางสังคมแต่เป็นผู้ใกล้ชิดกับกิจกรรมทางศาสนาและกิจกรรมทางสังคมต่างๆ ในชุมชนอยู่เป็นประจำ

สรุปและข้อเสนอแนะ

ประชาชนในชุมชนเลียบคลองมอญไม่ว่าจะเป็นวัยเด็ก วัยรุ่น วัยผู้ใหญ่ หรือวัยผู้สูงอายุ ล้วนแล้วแต่เข้ามามีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ประเพณีดังกล่าวทางเรือด้วยกันทั้งสิ้น โดยการเข้ามามีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ประเพณีดังกล่าวทางเรือที่พบมากที่สุดคือ การมีส่วนร่วมในระดับที่ 3 การมีส่วนร่วมในการดำเนินงานให้บรรลุตามเป้าหมาย โดยเฉพาะการเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับวันงานประเพณีดังกล่าวทางเรือ อันได้แก่ การบริจาคเงิน แรงงาน และวัสดุอุปกรณ์ การเข้าร่วมในวันงานประเพณี และการชักชวนครอบครัวและผู้ที่เกี่ยวข้องเข้าร่วมในวันงาน ตามลำดับ ซึ่งการเข้ามามีส่วนร่วมในระดับที่ 3 การมีส่วนร่วมในการดำเนินงานให้บรรลุตามเป้าหมายที่กำหนด หรือ การเข้าร่วมในวันงานประเพณีนั้น ถือเป็นการเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมทางสังคมโดยทั่วไปของชุมชนในฐานะผู้เกี่ยวข้อง-ผู้เป็นสมาชิกของชุมชน

เพราะเหตุที่ประเพณีดังกล่าวทางเรือเป็นประเพณีของชาวมอญ ดังนั้นประชาชนชุมชนเลียบคลองมอญในฐานะชาวไทยเชื้อสายมอญจึงยินดีและเต็มใจเข้ามามีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ประเพณีดั้งเดิมของตน และเนื่องจากการตระหนักในคุณค่าความดีงามของประเพณีดังกล่าวทางเรือที่สะท้อนจากความสนใจและการเข้ามามีส่วนร่วมของภายนอกจึงส่งผลให้ประชาชนชุมชนเลียบคลองมอญเข้ามามีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ประเพณีดังกล่าวทางเรือเป็นจำนวนเพิ่มมากขึ้นเรื่อยๆ ในแต่ละปี โดยเฉพาะอย่างยิ่งการชักชวนลูกหลานในครอบครัวเข้าร่วมงานประเพณีดังกล่าวทางเรือ การกระตุ้นเตือนกันในกลุ่มเครือญาติและเพื่อนร่วมชาติพันธุ์ได้สร้างความเข้มแข็งในการเป็นชุมชนเจ้าของประเพณีวัฒนธรรมที่ดำรงอยู่มายาวนาน

ทั้งนี้ การตระหนักถึงว่าประเพณีดังกล่าวทางเรืออันมีเอกลักษณ์โดดเด่นของตนนั้น ได้หลงเหลืออยู่เพียงแห่งเดียวในกรุงเทพมหานครยิ่งกระตุ้นความรู้สึกภาคภูมิใจที่คนรุ่นหลังอย่างเรายังคงสามารถสืบทอดประเพณีของบรรพบุรุษชาวมอญไว้ได้ยาวนานจนถึงปัจจุบัน ความรู้สึกนึกคิดเหล่านี้เป็นแรงผลักดันให้ประชาชนเห็นถึงคุณค่าทางวัฒนธรรมเกิดเป็นทุนทางสังคมและวัฒนธรรมของชุมชนอันจะก่อให้เกิดประโยชน์ในการสร้างความร่วมมือร่วมใจของประชาชน ส่งต่อเป็นสู่การเข้าร่วมกระบวนการที่เกิดจากกลุ่มคนหรือประชาชนในชุมชน โดยร่วมกันแสดงความคิดเห็น ร่วมกันวางแผน ร่วมกันตัดสินใจ และร่วมกันดำเนินงานให้บรรลุผลตามที่ได้กำหนดเป้าหมายร่วมกันไว้ โดยเฉพาะการเข้ามามีส่วนร่วมในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับชีวิตความเป็นอยู่ของตน อย่างเต็มกำลังความสามารถด้วยความสมัครใจ ซึ่งผลที่ได้จะแตกต่างจากการที่ภาครัฐหรือภาคเอกชนผลักดันให้ประชาชนเข้าร่วมกิจกรรมต่างๆ ที่ภาครัฐหรือภาคเอกชนเป็นคนวางแผนจัดขึ้น เพราะการมีส่วนร่วมที่แท้จริงต้องเป็นสิ่งที่ประชาชนในชุมชนเข้าใจตรงกันว่าเป็นกิจกรรมที่เป็นไปเพื่อส่วนร่วม โดยที่ประชาชนนั้นเป็นผู้คิดริเริ่มก่อตั้ง เป็นผู้วางแผนหรือออกแบบกิจกรรม รวมทั้งเป็นผู้คิดหาวิธีการดำเนินงานโดยชุมชน เพื่อประโยชน์ของชุมชนเอง ดังภาพจำลองแนวคิดชุมชนท้องถิ่นนิยมของกลุ่มชาวไทยเชื้อสายมอญชุมชนเลียบคลองมอญต่อการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ประเพณีดังกล่าวทางเรือ ดังต่อไปนี้

ภาพที่ 1 ภาพจำลองแนวคิดชุมชนท้องถิ่นนิยมของกลุ่มชาวไทยเชื้อสายมอญชุมชนเลียบคลองมอญต่อการมีส่วนร่วมอนุรักษ์ประเพณีตักบาตรพระร้อยทางเรือ

จากการศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ประเพณีตักบาตรพระร้อยทางเรือ : กรณีศึกษาชุมชนเลียบคลองมอญ แขวงทับยาว เขตลาดกระบัง กรุงเทพมหานคร ผู้วิจัยได้เสนอแนะแนวทางสนับสนุน ส่งเสริม หรือสร้างแรงจูงใจในการเข้ามามีส่วนร่วมอนุรักษ์ประเพณีตักบาตรพระร้อยทางเรือ โดยแบ่งเป็น 3 ส่วน คือ

1. ข้อเสนอแนะระดับชุมชน

การสร้างความเข้มแข็งของชุมชนในการอนุรักษ์ประเพณีตักบาตรพระร้อยทางเรือต้องเกิดจากความตระหนักรู้ในคุณค่าหรือความเป็นอยู่มีอยู่ของประเพณีและวัฒนธรรมให้เกิดขึ้นภายในจิตใจและกลั่นกรองออกมาเป็นจิตสำนึกของประชาชนในชุมชน กล่าวคือ การสร้างความเข้มแข็ง ไม่สามารถเกิดขึ้นโดยการเติมเต็มปัจจัยภายนอก ไม่ว่าจะเป็นปัจจัยทางเศรษฐกิจ หรือปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการเจริญเติบโตทางวัตถุให้กับท้องถิ่น หากแต่ต้องเกิดจากความรักความผูกพันในชาติกำเนิดและความภาคภูมิใจในประเพณีวัฒนธรรมท้องถิ่น ในฐานะที่เป็นเครื่องแสดงให้เห็นถึงเอกลักษณ์ทางสังคมและวัฒนธรรม แสดงถึงความเจริญก้าวหน้าทางจิตใจ เป็นสิ่งสร้างความเบิกบานทางจิตใจ และน้อมนำประชาชนไปสู่ความสงบสุขทางกายและใจ เป็นเครื่องตอบสนองและเติมเต็มความสมบูรณ์ในฐานะมนุษย์

ชุมชนจึงควรสร้างความตระหนักรู้ให้เกิดขึ้นกับประชาชนทุกเพศทุกวัยในชุมชน ทำให้ทุกคนรู้ว่าประเพณีตักบาตรพระร้อยทางเรือ เป็นประเพณีที่เกิดขึ้นโดยชุมชน เพื่อชุมชน ดังนั้นจึงเป็นหน้าที่ของทุกคนที่จะต้องมีส่วนร่วมในการช่วยกันดูแลรักษาไม่ให้เสื่อมหายไป และต้องสร้างความเข้าใจว่า ไม่ใช่หน้าที่ของบุคคลใดบุคคลหนึ่ง หรือจำเป็นว่าคนที่ทำหน้าที่ดูแลรักษาต้องเป็นบุคคลที่มีตำแหน่งหรือบทบาทหน้าที่ทางสังคมโดยตรงเท่านั้น เพราะแก่นแท้ความหมายของประเพณีและวัฒนธรรมคือ สิ่งดีงามที่มีประโยชน์อันเกิดขึ้นจากความคิดและการประพฤติปฏิบัติของคนในสังคมที่สั่งสมและส่งต่อกันมาจากรุ่นสู่รุ่น เป็นเครื่องแสดงถึงความเจริญก้าวหน้าของชุมชนหรือสังคมนั้นๆ และมีอยู่เป็นอยู่เพื่อจรรโลงจิตใจแก่คนรุ่นหลัง ลูกหลานทุกคนในท้องถิ่นต่างเป็นส่วนหนึ่งของผลผลิตที่ตกทอดกันมาผ่านประเพณีและวัฒนธรรมของชุมชน เห็นได้ชัดว่าทุกคนควรมีส่วนร่วมในการดูแลรักษาประเพณีของตนในฐานะที่เป็นผู้รับและจะกลายเป็นบรรพบุรุษผู้ส่งต่อและสร้างความเป็นมนุษย์ให้กับลูกหลานในอนาคต

2. ข้อเสนอแนะระดับภาครัฐ

หน่วยงานภาครัฐควรกำหนดนโยบายในการเข้ามามีส่วนร่วมอนุรักษ์ประเพณีตักบาตรพระร้อยทางเรือให้ชัดเจน โดยตระหนักรู้ถึงจุดยืนและขอบเขตการเข้ามามีส่วนร่วมของตน กล่าวคือ ภาครัฐควรเข้ามามีส่วนร่วมในฐานะผู้สนับสนุนและผู้อำนวยความสะดวกให้การดำเนินการจัดงานประเพณีตักบาตรพระร้อยทางเรือ ไม่ใช่แกนนำหลักหรือผู้นำในการดำเนินงาน เพราะหากภาครัฐเข้ามาในฐานะผู้นำจะทำให้ประชาชนในชุมชนเกิดความยาเกรง ส่งผลให้คล้อยตามในด้านการตัดสินใจและการวางแผนดำเนินงานต่างๆ ภายใต้อำนาจหน้าที่ของรัฐ เพราะอาจทำให้ประชาชนไม่ต้องการเข้าร่วมงาน เพราะหมดความรู้สึกว่างานประเพณีตักบาตรพระร้อยทางเรือเป็นของตนอีกต่อไป

การเข้ามาของรัฐต้องมาในฐานะผู้พร้อมปฏิบัติและเสริมในส่วนที่ขาดหายไปของชุมชน เพราะหน้าที่ของข้าราชการ คือ ผู้รับใช้ประชาชน ภาครัฐต้องสร้างทัศนคติในเชิงบวกแทนทัศนคติในเชิงลบที่ประชาชนมีต่อหน่วยงานราชการ โดยเฉพาะในเรื่องของการใช้อำนาจในทางที่ผิด ภาครัฐควรอยู่ในสถานะของผู้สนับสนุนที่เตรียมพร้อมให้ความร่วมมือกับชุมชนในทุกๆ ด้าน ต้องระบิวว่าการเข้ามาดำเนินงานของตนจะสร้างความรู้สึกร่วมกัน แยกแยะ แบ่งฝักแบ่งฝ่าย ระหว่างผู้นำชุมชนที่ร่วมมือกับรัฐ และประชาชนที่ไม่ต้องการให้รัฐเข้ามามีการจัดการดูแลรวมทั้งต้องควบคุมผู้มีอำนาจทางการเมืองที่ต้องการเข้ามามีใช้ประเพณีวัฒนธรรมอันดีงามของชุมชนเป็นฐานเสียง

ในการดักดวงผลประโยชน์ หรือให้ความช่วยเหลือแบบยั่งยืนหมุนเวียนแก่ประชาชนผู้เป็นเจ้าของประเพณีและวัฒนธรรมเหล่านั้น

3. ข้อเสนอแนะสำหรับการศึกษารั้งต่อไป

ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน การมีส่วนร่วมในการดำเนินการจัดงานประเพณีตักบาตรพระร้อยเกิดขึ้น โดยความร่วมมือของวัดและชุมชน ซึ่งต่อมาชุมชนก็ได้รับความร่วมมือจากภาครัฐในการสนับสนุนและให้ความช่วยเหลือเพื่ออำนวยความสะดวกในด้านต่างๆ การศึกษาไม่พบการสนับสนุนหรือการเข้าร่วมงานของภาคเอกชน โดยเฉพาะอย่างยิ่งโรงงานที่ตั้งอยู่ในพื้นที่ชุมชน 4-5 แห่ง สิ่งที่น่าสนใจจะทำการศึกษาในครั้งต่อไป คือ การศึกษาการมีส่วนร่วมของภาคเอกชนในการอนุรักษ์ประเพณีตักบาตรพระร้อยทางเรือ เพื่อหาเหตุผลหรือข้อจำกัดที่ภาคเอกชนไม่สนใจในการมีส่วนร่วมและหาแนวทางให้ภาคเอกชนในพื้นที่เข้ามามีส่วนร่วมสนับสนุนการอนุรักษ์ประเพณีตักบาตรพระร้อยทางเรือในด้านต่างๆ ต่อไป

เอกสารอ้างอิง

กองการท่องเที่ยว สำนักวัฒนธรรม กีฬาและการท่องเที่ยว. [ม.ป.ป.]. คู่มือท่องเที่ยวพิพิธภัณฑสถาน
กรุงเทพมหานคร เขตลาดกระบัง. กรุงเทพมหานคร: พิกเซล แพลทอรี่.
ทัศนีย์ ลักขณาภิชนชัช. 2545. หลักและวิธีการสังคมสงเคราะห์ 2. พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพมหานคร:
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.